

katerih tiči vsa narodova modrost. Tako na primer je možakar v gostilni pri Francetu povedal ta-le pregovor, ko smo govorili o ubožcih in bogatinih: „Denar dela denar, uboštvo pa uboštvo.“ Zopet drugi je povedal ta-le rek: „Žganci streho deró, štruklji po svetu ženó.“ Upam, da si napravim večjo zbirko. Stôri tudi Ti tako.

Ob koncu Ti želim, dragi Josip, ker je to pismo zadnje v starem letu, veselo novo leto, zlasti s tem dostavkom: da ne bi dobil zanaprej v šoli nobene dvojke. Naj se izpolni ta želja meni in Tebi!

Tvoj

Ivan.

Čez leto dnij.

Ko lani sem tod mimo šel,
Na oknu nagelj je cvetel,
Lepó cvetel, lepó duhtel,
Pri oknu pa nekdó je pel.

Začudim se, ker petja ni
In nagelj tu mi suh stoji.
Povprašam brž, ker me skrbi:
Zakaj več petja, cvetja ni?

Ko letos pa spet mimo grem,
Na okno malo se ozrem,
Da poje spet, si mislil sem,
Ustavil se ob oglu tem.

Pa mi pokažejo z rokó
Na hribec mal, da tam nekdó
Počiva zdaj že pod zemljó . . .
Postane v srcu mi tesnó. —

Srečko.

Mestne slike.

(Piše Ivan Marin.)

1.

Mrak se je razgrnil čez mesto. Ulice so zažarele v blestečih lučih. Gospóda je izstopila iz stanovališč ter se izprehaja po trgu mimo prodajalnic, kjer se razkazujejo vsakovrstne dragocenosti in lepoticja.

Majhna pritlična hišica v predmestju pa je temna; nobene luči ni zazreti v malih okencih. V majhni sobici, kjer tli na ognjišču žerjavica, sedi mati z mlado hčerko, ki se oklepa njenih kolen. Hčerka se oglasi po daljšem molčanju:

„Mama, kaj bomo večerjali?“

„Tiho, Anica, saj nisi tako lačna!“

„O, mama, sem lačna, pa še hudo!“

„Le potrpi, ubožica, boš že jedla.“

Zbodle so jo te besede Aničine. Oh, dala bi rada jesti, ali — — sama nima.

Ogenj zaplapola zdajci na ognjišču in razsvetli mater, hčerko in sobno opravo. Mati je žoltega, upadlega lica; oči se jej čudno svetijo v plapolajočem ognju. Hčerka je cvetočega polnega obrazka s kito črnih lasec. Sobna oprava obstoji iz mize, par stolov in dvoje postelj v kotu.

„Kdaj pa pridejo ata?“ začne zopet dekletce.

Zopet je zabolelo mater to vprašanje. Rdeči plamen zaplopola vnovič na ognjišču in razsvetli

njen obraz. Gube na obrazu se skrčijo — podobna globoke žalosti.

Mati molči. Dekletce je nestrpno:

„Mama, ali spite, ali me ne čujete?“

„O, dobro čujem. — Ata bodo kmalu tukaj.“

„Mama, ali bodo zopet tako hudi in vas bodo — topli?“ vpraša nedolžno dekletce.

„Môlči, môlči, Anica!“

Solza zdrči po velem obrazu navzdol in, dosevši na brado, kane na bujno glavico Aničino.

„Mama, vi jokate?“ pravi hčerka, ko pogleda mamici v obraz.

„Ne, ne! — Čakaj Anica, greva ateju naproti.“

Obrisavši si oči, se vzdigne, prime Anico za roko, vzame ruto, ki je ležala na stolu poleg nje, in ogrne z njo hčerko.

Nato odideta.

Bujno in živo vrvi svet na ulici. Mati stopa s hčerko po tlaku. Anica radovedno gleda mimošvigajoče bogate kočije in iskre konjičke, ki tako hitro tekó.

„Mama, glejte, počakajte, — jej, kako je to lepo!“ čudi se, zroč v bliščeča okna.

„Mama, kaj mi prinese sv. Miklavž letos?“ spomni se, ko gleda lepe igrače.

„Môli, môli, Anica, da se te usmili sveti Miklavž — —“ dé žalostno mati.

Med tem sta prišli na drugo ulico.

Tropa izmučenih, srpo zročih delavcev se pomika sredi ulice. Vračajo se iz tovarne k večernemu počitku.

Mati gleda pazno vsakega, očividno išče nekoga.

„Ali je že šel moj mož?“ vpraša starega, sključenega delavca.

„Ne, zadaj je. Če se ne motim, stopil je tje-le“, odgovori in pokaže z razkavo, zdelano roko na hišo, iz katere se razlega hrušč in pred katero visi krčmarsko znamenje. Vendar tu se ne toči v toliki meri vino kakor žganje.

Žena vzdihne, pogleda žalostno starca ter odide počasi s hčerko proti hiši. Dospè pred hišo. Iz veže puhti smrad po plesnobi in nesnagi. Med vrati se prepirata dva strgana pijanca, grdo preklinjaje in pitaje se z umazanimi priimki. Iz sobe pa se čuje hripav glas, ki prevpije ves hrušč.

Anica se prime tesneje matere in pravi boječe:

„Mama, ali ne govorijo ata notri? Jaz se jih tako bojim, ko vpijejo!“

„Počakajva tukaj, da pridejo ven!“ dé mati in stopa polagoma dalje. Dolgo časa stopata mimo hiše gori in doli. Materi se bere na obrazu čimdalje večja nestrpnost in skrb.

Zdajci se začuje v veži glasen govor in iz hiše stopi, opotekaje se, moška postava. Možu švigajo oči ognjeno in grozno okrog, z rokami maha okoli sebe, kakor bi plesal. Klobuk mu je pomaknjen na tilnik, in rjavo, zgrbančeno čelo pokrivajo kuštravi lasje.

Glasno govoreč sam s seboj se opoteka po ulici.

Mati in hčerka stopita za njim.

Ko ga doideta, prime ga žena s tresočo roko za rokav in dé s prosečim, tresočim glasom, ki priča, da se komaj vzdržuje joka:

„Francè, bodi miren in ne govori tako glasno, saj vidiš, kako te ljudje gledajo!“

Pijanec se ne iznenadi prav nič, ko začuti roko svoje žene in njen proseči glas, temveč jeza ga popade:

„Vraga, kaj govoriš, da naj molčim? Ti!“ — in ustavi se ter zapreti majaje se, kakor tanka breza v vetru.

„Kaj meni mari ljudje, kaj? — — Kdo mi kaj dá?“

Ljudje postajajo in zró čudno trojico.

Tako se počasi pomika družinica po razsvetljeni cesti proti domu.

Domov prišedši pade mož na posteljo in začne takoj glasno smrčati. Žena in hčerka pa se vsedeta v temi k ognjišču.

Grenke solze padajo v plapolajoči ogenj.

II.

Gosta megla leži nad mestom. Sneg pokriva ulice, in na tlaku polzi, kakor na ledu. Mraz je, da reže človeka v nos in ušesa.

Luči čarobno brlijo iz megle.

Na oglu velike hiše peče mlado dekle kostanj. Majhna svetilka, ki sveti komaj tri korake v okrožju, razliva luč čez beli obrazek deklice. Lasje ji gledajo izpod debele rute, ljubko se vijoč v črnih kodrih, in roke, rdeče in napihnjene od mraza, tresejo pridno raženj, na katerem se peče prijetno vonjajoči, debeli kostanj.

Sem ter tje odpre usteca in zakliče z zvonkim glasom v meglo:

„Marroni caldi, marroni caldi!“

Nato pa drži roke nad kostanjem, da se ogrejejo, sklene jih, ter piha vanje gorko sapo, potem pa še nekoliko pomencá. Ob jednom pa udarja lahno z nogami ob desko, na kateri stoji, ker nadležni mraz prodira celó debelo usnje in prihaja do nožic.

Zdajci se pokaže iz megle nekdo in stopi k luči. Debela suknja s širokim kožuhovnim ovratnikom, v katerem tiči skoro cela glava do

visokega cilindra, — priča, da je njen posestnik kavalirske vrste.

„No, kako je, mia bella?“ pravi kavalir, odpenši spodnji gumb suknje in iščoč po žepu denar.

„Je vroč, kaj ne?“

„O vroč, vroč, gospod!“ odvrne dekle, vzemši z zidka papir, in zvije spretno zavitek.

„Pa menda ni tako vroč kakor tvoje srcece, — mia cara! Kaj?“ — nadaljuje kavalir, gledajoč živo, kako se mično obrača deklica.

Ta mu poda z jedno roko kostanj, drugo pa drži odprto, da prejme denar. Ob zadnjih besedah ji je obraz oblila rdečica.

Kavalir vzame kostanj, z drugo roko, ki tiči v gladkih, tesnih rokavicah, pa stisne v odprto roko deklice denar, vendar ji ne izpusti roke.

„Čuj me, ne izpustim te, predno me ne poljubiš. Oh, daj — —“

„Pustite me, gospod! Kaj mi stiskate roko? — Oh, pustite me v miru!“ zaprosi deklica, izkušaje izviniti roko iz kavalirjeve. Na obrazu se ji čita plahost in oči zró okrog.

„Oh, kaj bo, če kdo pride in me vidi! — Oh, pustite me, prosim vas!“ Kavalirju pa oči-vidno dobro dene dekličin strah, in ne izpusti ročice. Ob tem obrača pohotne oči, da bi jim dal izraz milobe in sladkosti.

K ognju stopi debela dama, vsa zavita v kožuho, le veliki nos in široka usta molita ven v ostri mraz. Kavalir izpusti mahoma ročico — in izgine v gosto meglo. Deklica pa postreže debeli dami.

Kmalu nato stoji dekletov gospodar poleg svetilke, — visok, bradat možak, temno-rjave kože in hudega pogleda.

„Kako gre kupčija?“ vpraša deklico.

„Slabo, slabo!“

„Kako to, vedno slabo! Kaj, vraga, delaš? Kaj ne znaš ljudem postreči, ali kaj?“

„Jaz storim v svoji moči. Koliko potrpi, oh koliko! A sedaj ne morem več! Ravno preje je bil nadležen gospod tukaj in koliko sitnosti —“

„Aha, prosil te je — —, kaj ne? No, no, to ni tako hudo! Sploh pa te imam za to tukaj. Čemu prejemaš vsak mesec plačo? Ti si za to tukaj, da ljudem postrežeš in da jih na vsak način privabiš. Ko bi mi do tega ne bilo, vzel bi si staro babo, ali bi pa sam pekel kostanj. Ali si razumela?“

Deklica pa ni mogla odgovoriti, ker približal se je gospod, da mu postreže s kostanjem. Iz prsij pa se je izvil vzdih in ustnice so nehoté šepetale:

„Ko bi stare moje mamice ne bilo! Oh, kakšni so ti ljudje, ti grdi, brezbožni in podli ljudje!“

Ptujski okoličani.

(Spisal o. H. Šalamun.)

V prejšnjem letniku smo mnogo slišali o mestu Ptuj in njega okolici. Sedaj si oglejmo posebej prebivalstvo v ptujski okolici.

Lepa je ta okolica ptajska. Proti severni strani se vrsté mali griči z livadami, gozdi in vinogradi, na vzhodno in južno stran pa je velika in malo rodovitna ravnina, Dravsko ali Ptujsko polje imenovano, kjer so se svoje dni bojevali veliki in mogočni narodi med seboj in kri prelivali. Todi prebivajo naši ptujski okoličani. Poljski prebivalci bivajo radi skupno po vaséh, Goričani, kakor jih imenujejo, pa bolj posamezno, t. j. njihova bivališča so raztresena po hribih in brežinah.

V okolici ptajski stoji dokaj znamenitih gradov, ki so pomenljivi tudi zgodovinsko, na primer Vurberg (Wurmberg, gl. „Dom in svet“ 1895, str. 494), Dornava, Turnišče, Monšperk, Gojkova. Sela in vasi so n. pr.: Nova vas, Rogoznica, Hajdina (bojno polje), Sveti Marko, Sv. Vid in druge. Znamenita je božja pot na Črni ali Ptujski gori, o kateri je že obširno poročal ta list. (1895, str. 20, 50).

Gradovi niso v slovenskih rokah, po pristnih okoličanih pa se pretaka slovenska kri; njih pradedje so nosili lastno okoličansko nošo. Kdo izmed starejših se ne spominja rdečih telovnikov (lajbičev) z velikimi srebrnimi gumbi, jirhastih hlač in škornjev z dolgimi golenicami, klobuka s širokimi okrajniki pri moških? Ženske so tedaj nosile bele rute, peče in „avbe“. To je bila prava slovenska noša pri nas, ko se je kmet nosil še po domače, in rabil za svoje potrebe doma pridelano platno.

Ko je stopal brhki okoličan v popolnem narodnem kroju po mestu, tedaj je vsakdo vedel, da je slovenske krvi. Ali žal, ta noša izginja po okolici in sedanja mladina se je jela sramovati stare noše svojega očeta. Če prideš nedeljskega dne v mesto, zagledaš prav različne noše, in po noši lahko razločiš Goričana, Poljanca in Haložana. Najbolj pristna in ubožna noša je Haložanova, kateri ima belo-platnene hlače, „berguše“ imenovane, belo-platneno ali hodno srajco, vrh nje pa rdeči ali črni telovnik. Tudi ženske se nosijo preprosto, njih obleka je iz platnine, glavo pa jim pokriva bela peča.

Bogatejšo nošo nego Haložan ima Poljanec. Navadno imajo dolge modre ali črne hlače, mal jopič in moder telovnik, okrašen z mnogimi gumbi, na glavi pa jim čepi malokrajni črni klobuk, preprežen s črnim, svetlim obrobkom. Bolj ošabno se nosi ženski spol, katerega obleka sega skoro do tal; velika krila so preprežena z različnimi obšivi.

Redkokje pa se še nahaja narodna noša med Goričani, le semtertje še najdeš kakega sivolasega dedca v svojem „mantlu“ in kožuho po zimi, ali kako staro babico v beli peči, modrim krilom in rdečim gibčjem. Mladi zarod pa se nosi že bolj meščansko; le semtertje še najdeš kakega bogatega fanta z dolgimi črevlji ali škornji do kolen. Dragoceno obleko imajo ženske in se približujejo mestnemu kroju. Glavo si krasé s svilenó pečo, okoli vratú imajo verižice, telovnik in krila so majhna, po zimi pa imajo dolge jope namestu starega kožuha. Tako se je preustrojila cela obleka. Ljudje si hočejo

Mestne slike.

(Spisal *Ivan Marin.*)

V.¹

Noč je. Nebo je posuto z zvezdami, ki se nocoj bolj bliščijo, ker ni kraljice lune med njimi.

Trg, kjer je mrgolelo po dnevi pisanega ljudstva, vóz, konj in psov, je prazen, popolnoma prazen. Prodajalnice so zatvorene z velikimi zapahi in ogromnimi ključavnicami, okna so temna, ljudje so večinoma že legli k počitku. Pod kamenitim mostom pa šumi rečica, ki ni prodrla čez dan s svojim ponižnim šumenjem hrupa in ropotanja vóz in ljudij; sedaj pa se razlegajo njeni skrivnostni glasi daleč po trgu.

Dejal sem, da je prazen trg — a ni povsem tako.

Slavna mestna gosposka skrbi za mir ne le po dnevi, temuč tudi po noči. Sredi trga stoji, nepremično kakor kip, dolga, suha postava mestnega stražnika. Pozno v jeseni je, zato ima mož dolgo, oguljeno, rudeče obrobjeno suknjo. Na spodnjem koncu suknje je velika zaplata, katere črna barva se močno razločuje od rumeno-rudečkaste barve ostale suknje. Izpod suknje gleda sablja, pod sivo, kuštravo brado se sveti polumesec. Potlačena kapa je iste barve kakor suknja.

Stražnik je navajen svojega stanu, marsikatero noč je prestal tako-le, kakor nocoj.

Iz temne stranske ulice se začuje hrup in glasno govorjenje, ki je tem šumneje, ker je vse okrog tiho in mirno. Stražnik obrne pogled v ono stran. Zaspane oči mu oživé, ko začuje v nočni tihoti korake.

Iz ulice se privali tolpa glasno govorečih, skoro kričečih gospodov: Par jih nosi visoke cilindre, a vsi so dovolj ukusno opravljeni. Govoré šumno, hrupno; beseda pobija besedo — hkrati govore trije, štirje.

Pred vrati neke hiše na trgu, — ne daleč od stražnika, — se ustavi cela tolpa.

„Servus! Sluga! Bog te živi! Glej, da se ne ubiješ! Žveplenko užgi! Počasi hodi! Dobro spi! Jutri se zopet vidimo! Jutri priigraš nazaj izgubljeni denar! Servus! Na zdravje!“ letí vse vprek za mladim možem, čigar telo se giblje, kakor stolp o hudem potresu.

„Servus, gospôda!“ ozove se ta in stopi omahovaje v temno vežo. Nato se začuje iz veže, kakor bi se kdo plazil ob zidu, potem kakor bi se kdo spoteknil in telebil na tla, potem ropotanje, kakor kadar se kdo težko premetava po stopnjicah.

Ostala tolpa odrine izpred hiše. Eden začne žvižgati, drugi zapojó hreščavo „Bodi zdrava, domovina!“ čemur nekdo dodene glasno kričeč, da ima pevec nocoj izboren tenor. Gredó mimo varuha mirú, kateri je pa navajen takih ljudij in prizorov...

„Gospôda, kam še gremo sedaj? Menda še ne domov?“

„Ne, domov ne: jaz predlagam k ‚Srebrni luni!‘“

„Kaj ‚Srebrna luna!‘ Gospôda, ali nismo narodnjaki? K ‚Narodni raci‘ pojdemo! Sram te bodi s tvojo ‚Srebrno luno!‘ Kakšen narodnjak si?“

„Živio Slovenija! Hajdi k ‚Narodni raci!‘“ vpijejo vsi vprek od prvega tenorista do hreščečega drugega basa, čigar posestnik je nečuvno majhen, suh možic z visokim cilindrom.

Kmalu izginejo v temi nasprotné ulice. Od daleč še odmeva glasen hrup in vrišč, potlej potihne vse.

Stražniku padejo oči skupaj. Mož je v svojem mnogoletnem službovanju navajen stojé dremati in tudi spati — kakor izvoščekov konj...

Kar se zgane. Kaj je to?

¹ Glej „Dom in svet“ l. 1897., str. 16, 52.

Iz one hiše, kamor se je bil prej odzibal mladi mož, se začuje jok in vpitje ženske, vmes pa surov, robanteč moški glas. Nato se odpre v prvem nadstropju okno, in bela ženska podoba z vihrajočimi lasmi se prikaže v njem, vijoč in lomeč roke nad glavo.

„Jezus, Marija, ubiti me hoče! Pomagajte, pomagajte!“ vpije ženska. A takoj zopet izgine v temno sobo, — nekdo jo je potegnil izpred okna. Začuje se zopet jok, vmes pa oni surovi, robanteči glas...

Varuh miru vidi in čuje vse to, a kaj hoče! Pomagati ne more, ker on je le varuh javnega, ne pa zasebnega miru! Polglasno zamrmra v zaslužno, v službi osivelo brado:

„Kdo bi si mislil, kdo bi si mislil! No, če je pri gospôdi tako, kaj še le — — —.“ Naprej ni zinil, glas mu je zamrl v bradi..

VI.

Prišel je čas, ko je treba poskrbeti za zimo.

Na trinadstropni hiši klečita na ozkih povprečnih latvah dva krovca. V streho sta napravljeni dve luknji, slaba prhnela ali počena opeka je izložena, da se nadomesti z novo. Krovca delata marljivo vsak na enem koncu obširne strehe.

Visoke, z močnimi žebli podkovane pete so uprte v poprečnike, in pokončno telo počiva na kolenih, zakrpanih z raznobojnimi zaplatami. Srajčni rokavi so zavihani do komolca, iz žepov odrsanega telovnika gledata tobačni mehur in kratka pipica, kako nosijo rujave, žuljave roke opeko za opeko iz strehe in porivajo na njeno mesto novo, rudečo. Resni, orujaveli obraz pa nadzoruje to mehanično gibanje rok.

Iz globoke ceste šumi drdranje voz in vrvenje ljudstva kot potok na dnu brezdna.

„Predrto, danes mi gre pa delo slabo od rok!“ oglasi se prvi krovca na enem koncu strehe.

„Kaj boš, Miha, tebi se le zdi tako! Saj še hitreje delaš nego jaz. To se ti le zdi!“ odgovori mu z drugega konca tovariš, ne prenehavši z delom.

Molk.

Nato se zopet oglasi prejšnji:

„Koliko je ura?“

„Kaj te ura tako skrbi danes? Že četrtrič me vprašaš. Jaz ne vem; čakaj, da pride Jozelj!“

Kmalu pomolí petnajstleten mladič svoj neumni obraz skozi odprtino v strehi in postavi novo breme opeke na poprečnike.

„Jozelj, koliko je ura?“

„Pol četrta čez enajst.“

Jozelj odide zopet po drugo opeko.

Zopet molk, pa ne dolgo.

„Miha, kaj praviš, tako me nekaj skrbi, pa ne vem, kaj? Kar pri srcu me boli. Vrag vedi, saj nisem baba ali pa otroče, vendar me tako nekaj boli pri srcu.“

„Glej ga, glej, Jožeta, kako je danes mehak. Kaj pa ti je, ali te domov žene? — Se vé, žena z novorojenčkom te težko pričakuje. — Kdo pa ti prinese kosilo?“

„Sosedo sem naprosil, ker ona ne more.“

„Ona te ima zdaj pač še rajša, kaj ne? Glej, glej, hvala Bogu: vendar sta pričakala. Ali si že krstil?“

„Že; včeraj o polusedmih.“ Zopet sta umolknila.

„Miha, čuješ?“

„No, kaj? Vraga si danes siten — — —.“ Mihi zastane glas v grlu.

Obupen krik in — Jožeta ni več na strehi...

Na kamnitem tlaku pod hišo je v krogu celo krdelo ljudij. Z bližnjega ogla prileti v sapi policijski stražnik.

„Kaj je? Prostor!“

„V imenu postave, prostor!“ ponovi, ko se nihče ne zmeni.

Krdelo se odpre. — Na tlaku leži strehar na obrazu, roke pod životom, noge skrčene in zvite, klobuk poleg njega. Tla so krog in krog okrvavljene, obraz plava takorekoč v krvi. Iz prsij mu prihaja grozno hropenje, in celo telo se pri vsakem dihu krčevito vzdigne in zopet pade.

„Postrežčka sèm, postrežčka!“ vpije stražnik. Kmalu pritečeta poklicana.

„Prenesita ga v vežo!“

Postrežčka primeta drgetajoče telo. Obraz ni več obraz, temuč razmesarjena, krvava krpa. Oči so zalite s krvjo, da se komaj razloči mesto, kje da so. Lasje so obliti s krvjo, da se njih barva prav nič ne razloči.

Telo leži v veži prislono ob zid.

Po stopnjicah priteče debela gospa, hišna posestnica.

„Jezus, Marija, kakšen bo vendar zid, ves krvav! Lani sem ga dala beliti in poslikati, jej, jej!“

Z okna je opazovala ves prigodek in sluteč, kaj nameravajo, prihitela je po stopnicah, da prepreči oskrunjenje zidu. A je že prepozno.

„Po zdravnika! Doktor X. je najbližje; videl sem ga v kavarni pri Y. Skočite ponj!“ ukazuje stražnik.

„Ven iz veže, ven, tu ni ničesar videti!“ goni množico radovednežev iz veže, ki se je med tem napolnila. — Kmalu je vse porinil iz veže in zaprl duri.

Dolgo, dolgo je treba čakati zdravnika..

Ponesrečenec hrope v enomer, da se čuje venkaj na ulico. Zdajci se strese ves život, oči se odpró, noge se stegnejo, roke

zatrepečejo v komolcih, — in telo zdrsne ob zidu na kamenita tla...

V istem hipu se odpró vrata. Iz množice, ki skuša porabiti ta trenotek, se prerije z nevoljnim obrazom lepo rejen zdravnik z visokim cilindrom na glavi.

„Kaj je? Kdo je?“

Pristopi, potiplje ponesrečencu žilo in nevoljno reče:

„Kaj hočete? Mrtev je. Torej raz streho je padel? No, seveda, prav je, drugič ne bo lezel na streho pijan! — Dva naj gresta v bolnico po nosilnico in ga preneseta v mrtvašnico!“

Zdravnik pa se vrne v kavarno...

„No, doktor, kaj pa je bilo?“ vpraša eleganten gospod stoječ ob biljardu z dolgim drogom v roki.

„Kaj neki! Pijanec je padel raz streho! Hej, marker, konjaka!“

Marker prinese čašico konjaka. Doktor izpije v dušku, naroči še enkrat, stopi k biljardu, vzemši drog v roko.

V bornem stanovanju delavskega predmestja pa je težko čakala krovca žena z novorojenčkom...

Solza.

Oj, solza svétla, solza mala,
komú kanila si z očij?
Komú v očeh si prej sijala,
in kakšnih ti si priča dnij?

Mordà sirota je trpeča
v siročini rosila te?
Mordà veselje, tajna sreča
očém je izvabila te?

Aj ti neznatna solzna kaplja,
mordà glasán si slavospév,
morda se v tebi bôl zataplja,
in strte nade si odmev...

Brezčutni svet te ne umeje
in hladno gleda tvoj sijaj,
solzám se gorkim često smeje,
ne vé, odkod ste, ne zakaj?

Ne vé, da v solzi se odsvita
neštetokrat življenje vse,
da v njej se čita tuga skrita,
preteklost in trpljenje vse.

Ne vé, da božje si hladilo,
da trdo nam mečiš gorjé,
ne vé, da si nebes darilo,
da srečno oblažiš srcé.

S teboj se vsi na svet rodimo,
in spremljaš nas vso zemsko pot,
s teboj dolino solz pustimo,
tja gremo, kjer ni solz, ne zmot.

Radostna solza ali žalna,
nebeški vendar ti si dar,
za dar le-ta naj pesem hvalna
glasi se Tebi, Bog, vsekdar!

A. Zdenčan.

pové, kaj hoče testament, in jo prosi odpuščenja.

Tak sprejem pa ga je raztogotil, da je s silo zatrl vse misli, ki so ga spominjale Marijanice.

Nekam rad je šel z Reziko — k poroki, Beligoj in Maruša sta bila vesela in sta dejala:

„Kako se to vse spremeni! Kako se imata rada! O, še prav srečna bosta!“ (Konec.)

Mestne slike.

(Spisal Ivan Marin.)

VII.

V mestnih sprehajališčih, kamor se gnete množica ljudstva zlasti ob nedeljskih lepih popoldnevih, stojé „komedije“, kakor pravijo preprosti mestni ljudje.

Na skrajnem koncu drevoreda je postavljeno visoko, rudečepobarvano leseno ogrodje, prekrito z veliko plahto, ki naj je za streho. Na povprečnem tramu visé majhni čolniči, v katerih se gugljejo „parčki“ — izvečine vojaki in nališpane „krščence“ s kmečkimi obrazi. Pred gugalnicami vidiš velik harmonij z bujnimi okraski, za njim stoji na klopici mornarsko opravljen mladič z umetno pristriženimi lasmi in golim, rujavim vratom — in vrti kolo. Ostra, grgrajoča godba se razlega daleč na okrog; igra največ komade iz „Obersteigerja“ ali nemške „jodlerje“. Pred malo ograjo, katero dela vrv, nategnjena od enega konca na drugi, se vse tare preproste gospode; z navdušenjem in s poželnjem zró gugajoče se čolniče. Glej, tam „parček“ v onem-le čolniču! Dekle ima v roki svilnat solnčnik, da si varuje rujavo kožo pred solnčnimi žarki... Ves mesec je služila, vlačila drva, nosila vodo in drgnila na kolenih sobna tla, da si ga je kupila. Da zakrije žuljave, razpokane roke, morala je seveda premoči tudi še za fine rokovice... Sedaj pozablja muke in težave tedna ter se zabava s „svojim“, ki jej šepeče na uho sladke, priliznjene besede — — —

Pred ograjo pa hodi gori in doli drug mornar in vpije z italijanskim naglasom:

„Neueste amerikanische Erfindung! Amerikanische Luftschaukel!“ — — —

Malo dalje stoji majhna platnena koliba. Prednji del je odprt proti občinstvu. Tam stoji nizek oder. Sredi odra je majhen, narobe obrnjen zaboj z napisom „kasa“. Poleg „kase“ čepi na klincu priklenjen papagaj in vabi: „Komm', komm'!“ Na ograji odra visi papirnata deščica z velikansko, nerodno narisano desetico, pod njo pa: „Nur heute“, dasi visi ondi že cel mesec dan za dnem.

Na platnenih stenah sta obešeni na obeh straneh odra dve veliki sliki. Na eni je uprizorjen ljut, krvav boj; kri teče potokoma, oči bojnikov so grozno izbuljene, konji imajo debele, pol predolge gobce, junaki pa ogromne, gorostasne roke. Dolgo moraš gledati, da razločiš glavo ubitega junaka od konjskega kopita. Na drugi podobi — na desni strani odra — je naslikan v strašnih barvah boj med levom in konjikom. Konj je oblit od krvi, konjik stiska v velikanski pesti z dolgimi belimi nohtovi samokres, ki se je ravno izprožil. Lev pa se s strašnimi šapami zaganja na konja, ki molí visoko prednji nogi z velikimi kopiti.

Nad odrom je napis „Museo universale“. Čudo vsega stvora obstoji baš v tem, da je spravil posestnik „vesoljni muzej“ v to par korakov dolgo in pet pedij visoko kočó...

Na odru se sprehaja lastnik ali „ravnatelj“ muzeja, kakor se nazivlje sam. Čuden človek! Glava mu je okrogla kakor zelnata, obraz zabuhlo-rudeč. Nos je velik, oči škilaste in rujave, brke težé še preko usten

navzdol. Hodi tako, da bi Kranjec dejal, da „hlačá“. Odgrnjene, ob petah cvetoče hlače so v vedni nevarnosti, da jih gospod „ravnatelj“ ne izgubi.

Resno hodi semintja po odru, kakor vojak na straži, samo malo hitreje in hlastneje. Pri tem pa vpije v enomer s hripavim glasom, odpiraje na stežaj široka usta in mahaje na vse načine z malimi, tolstimi rokami:

„Le noter! Nur herein! Sámo déset kráj-caref! Dóbi se tudi prezent!“ — Pri tej besedi se obrne proti kotu odra, kjer je nakopičenih polno malih, neznatnih stvari: gumbov, škatljic, mila, pavjih peres, žveplenk in take drobnarije. Vrh skladanice pa se košaté lepe vaze, ure, čibuki, podobe, koralni venci i. t. d.

Znova začne svoj govor, toda ne izpusti in ne pridene nobene besede. Tako se je naučil in tako zná. Če pride po drevoredu gospôda, prime ga kakor besnost, in s povzdignjenim in še bolj hripavim glasom doda:

„Vidi se — man sieht — Paris, Dunaj, London — Moskva!“ — — —

Tako vpije celo božje popoldne. Revežu zmanjkuje sape.

Sedaj pa sedaj pohlačá z odra, se porine med gledavce in udari kmetiča ali vojaka-prostaka po rami, češ:

„Le noter, prijatelj, nur herein, sámo déset kráj-caref — dânes! Dóbiš tudi prezent!“ — Pri tem se ljubeznivo nasmehne.

Reveža omami laskavi smehlaj gospoda „ravnatelja“, čigar obraz zadobi v tem hipu veliko podobnost s polno luno, — odpre mošnjček in stopi z gospodom na oder, oddá desetico in vzame listek s številko, ki mu dá pravico na „prezent“, in izgine za cunjastim zagrinjalom v desnem kotu. Ko se vrne, vzame gospod „ravnatelj“ listek, in revež stoji sedaj tu z utripajočim srcem, češ: „Da bi le tisto-le uro dobil!“ A neusmiljeni gospod mu dá škatljico žveplenk... Ure in vaze in takih stvari ne zmanjka ves čas nobene...

Na odru pa je tudi boben z zamazano kožo in na njem pritrjeni dve nekoč svetli

reni. Od časa do časa zavrti za zagrinjalom pobič lajno, katere pojemajoče, tožeče glasove skuša gospod „ravnatelj“ ojačiti s krutim zbijanem po bobnu in udarjanjem z renami.

Pred kolibo stoji lestvica, na njej se zvirati dve ostudni opici. Razposajeni paglavci ju dražijo, tako da mora gospod „ravnatelj“ semtertja izpregovoriti s škilečim, jeznim pogledom in tožnopovešenimi brki resno besedo v obrambo svojih živalic, kateri nazivlje s sladkim smehlajem, kolikor pač premore njegov obraz, „Pipi“ in „Cici“.

Nekoliko naprej od „muzeja“ se vrti kolovrt.¹⁾ Na pisanih, lesenih konjičkih sedé ali jašejo ponajveč mestni postopači in postopački ter streljajo z bodalom v kol; semtertja se posreči komu zadeti v sredo, da počí. Zato se vozi v drugo brezplačno in vihti zmagonosno belo - rudečo zastavico. Sredi kolovrta buči velika godba, da človeku ušesa raznaša. Trije mladiči v tankih jopičih z golimi vratovi in razbeljenimi, potnimi obrazi gonijo kolovrt. Danes, ko je dosti ljudstva, ga vrté prav na kratko, komaj ga zaženó, že pozvoni, in gonjači skočijo na lesene coklje, da prično ustavljanje. Treba, da se več zasluži...

Na žametnih kolovrtovih divanih sedi sama gospôda — „krščence“ in pestunje. Sempatja pristopi tudi kaka mamica ter posadi sinčka na konja. Lastnik kolovrta ga priveže še z jermenom, da ne pade. Ko se zavrti, misli si mama:

„Joj, kako krepko sedi in kako se mu podá! Nobenemu tako!“

Zadaj na travnikih stojé vozovi — stanovališča treh „ravnatelj“ev. Sedaj pa sedaj pogleda lastnik kolovrta proti svojemu sosedu, ki strašno vpije.

„Verdammtter Kerl!“ zagodrnja v zobe. Ni mu povšeči, da ima sosed več gledavcev, nego on. Zato vzame trobento in jame k godbi trobiti, da bi prevpil soseda...

Tako služijo drug preko drugega svoj kruh ob stroških tistih, ki ga tudi nimajo odveč...

¹⁾ Ringelspiel.

Te besede so spravile Marušo v zadrego, pa samo za hip.

„Pa jim ti verjameš? Ali ne verjameš več svojim očem, he?“

„Hudoba!“ zakriči Beligoj. „Ti si morilka mojega sina.“

„Kaj praviš?“ zavrišči Maruša togotno.

Beligoj se pa obrne k Reziki in ji reče:

„Glej jo, ta ti je umorila moža!“

Rezika je gledala neumno sedaj Marušo, sedaj Beligoja.

„Sodniku na zemlji si ušla, toda enkrat prideš pred Tistega, ki pozna vso tvojo zlobnost. Tistemu ne uideš!“

Tako zažuga Beligoj Maruši in se obrne rekoč: „Pojdimo odtod!“

Mestne slike.

(Spisal Ivan Marin.)

VIII.

To je drdranje in vrišč in hrušč na veliki cesti! Tu podi izvošček svojega konjiča, ki se je toliko oživil, da se celo kvišku vzpenja in drži svojo staro glavo po koncu — ter vpije venomer svoj enolični „hép, hép!“ — Poleg njega par velikanskih „pincgavskih“ konj; težak voz, ki škriplje pod ogromno težo. Nasproti pride voz s premogom v vrečah; na njem sedi obraščen mož divjega pogleda. Voz se ustavi pred hišo, kosmatinec zleze z vreč in jame tuliti v hišni veži z ogromnim basom: „Štajnko-o-o-oln! Kuharice, gospodične, štajnko-o-oln!“ — Mimo zdriči elegantna kočija z dvojico krasnih, v srebrni opravi svetečih se konj in z napihnjnim, strogim, obritim kočijažem (ki so menda po celem svetu enaki) na kozlu. Vmes pa glasno govorjenje ljudij, stokanje obloženih postreščkov, sopihanje umazanih hlapcev, ki vlečejo težke vozičke s sodovi.

Iz dvorišča deželne bolnice zavije na cesto majhen sprevod.

Naprej korači droben možiček gladko obritega, naivnega obraza in neumno se smejočih očij. Oblečen je v obdrgnjeno suknjo in ne ravno nove hlače; obut v spredaj ploščate čevlje z visokimi petami. V rokah tišči križ z lesenim Bogom.

Za njim stopa star duhovnik v črnem talarju in belem roketu. Izpod bireta ne gleda

noben las — mož je popolnoma plešast. Obraz z očali je nabran v častitljive gube, iz njega sije usmiljenost in zlata duša. Melanholične oči, katere povzdigne zdaj pa zdaj iznad črne knjižice, prodró ti v srce, ob njih pogledu te prevzame neki čuden čut. Nehote se ti zdi, da te vprašujejo: „Priatelj, kaj pa s teboj? Pazi, pazi!“

Za duhovnikom stopajo v koraku štirje možje, ogrnjeni s črnimi, od voska pokapanimi plašči. Na obrazu vseh je razlita resnoba, katere so se pač privadili pri svojem poslu. Na ramah nesó na črnih nošalih krsto, pregrnjeno tudi s črno, pokapano plahto, obrobljeno s srebrnimi nitmi. — Krsta je namreč lesena, zbita iz neoglajenih desk in nepobarvana — saj za zemljo je vse dobro! — in zato je pokrita s prtom. Na krsti stoji z jermenom pritrjen lesen križ, ki je tudi že precej obrabljen.

Za krsto pa stopa v črni ruti borno oblečena žena srednje starosti in si tišči obraz v belo ruto; izmed prstov kane zdaj pa zdaj kaplja na blatna tla... Za roko vodi majhno dekletce tudi v črni rutici z bledim, žalobnim obrazkom. Iz prsij žene izvije se včasih bolesten, dolg vzdih, kakoršen prihaja le iz skrajno stiskanega, nesrečnega srca.

Tej dvojici sledi stara ženica, grozno plačoč in vzdihujoč nepretrgoma:

„Moj Janče, mo-o-oj Jan-če!“ Poleg nje moli glasno še starejša ženica rožni venec,

prebiraje v rokah debele, lesene jagode molka in vpletaje „za verne duše“ in „za rajnega“.

Drugega človeka ni pri sprevodu.

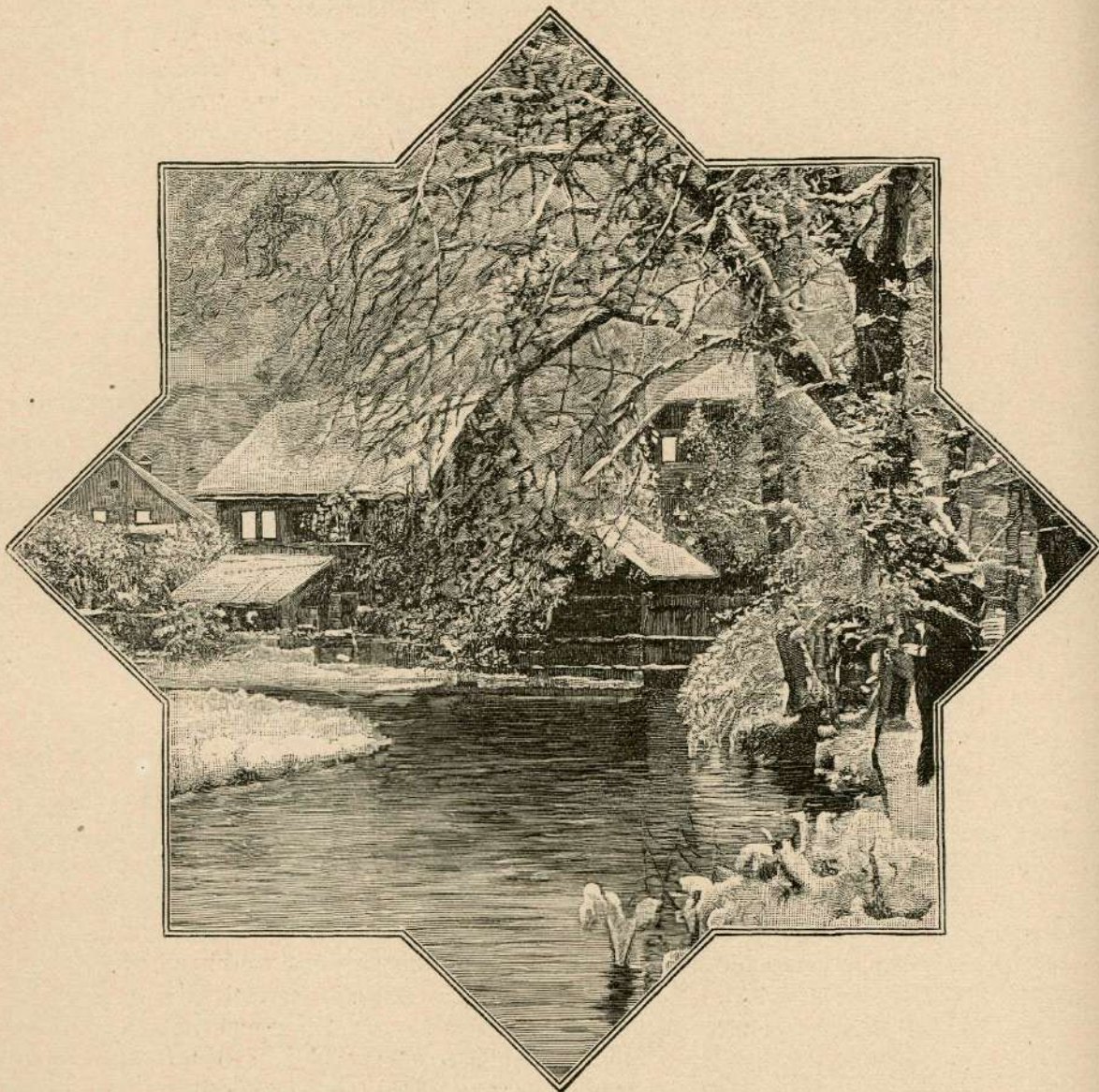
Ko stopi zadnja dvojica čez prag, zapre za njo vratar visoka vrata in jih rožljaje zaklene.

„De profundis clamavi ad te, Domine — — — Requiem aeternam dona ei, Domine!“ — — —

Mimo pa drčé kočije, stopa gospoda.

Siromakova zadnja pot . . .

Zdajci zabučí veliki zvon. Izza vogla ceste zavije drug sprevod. Pred njim vpije mestni

Božična pokrajina.

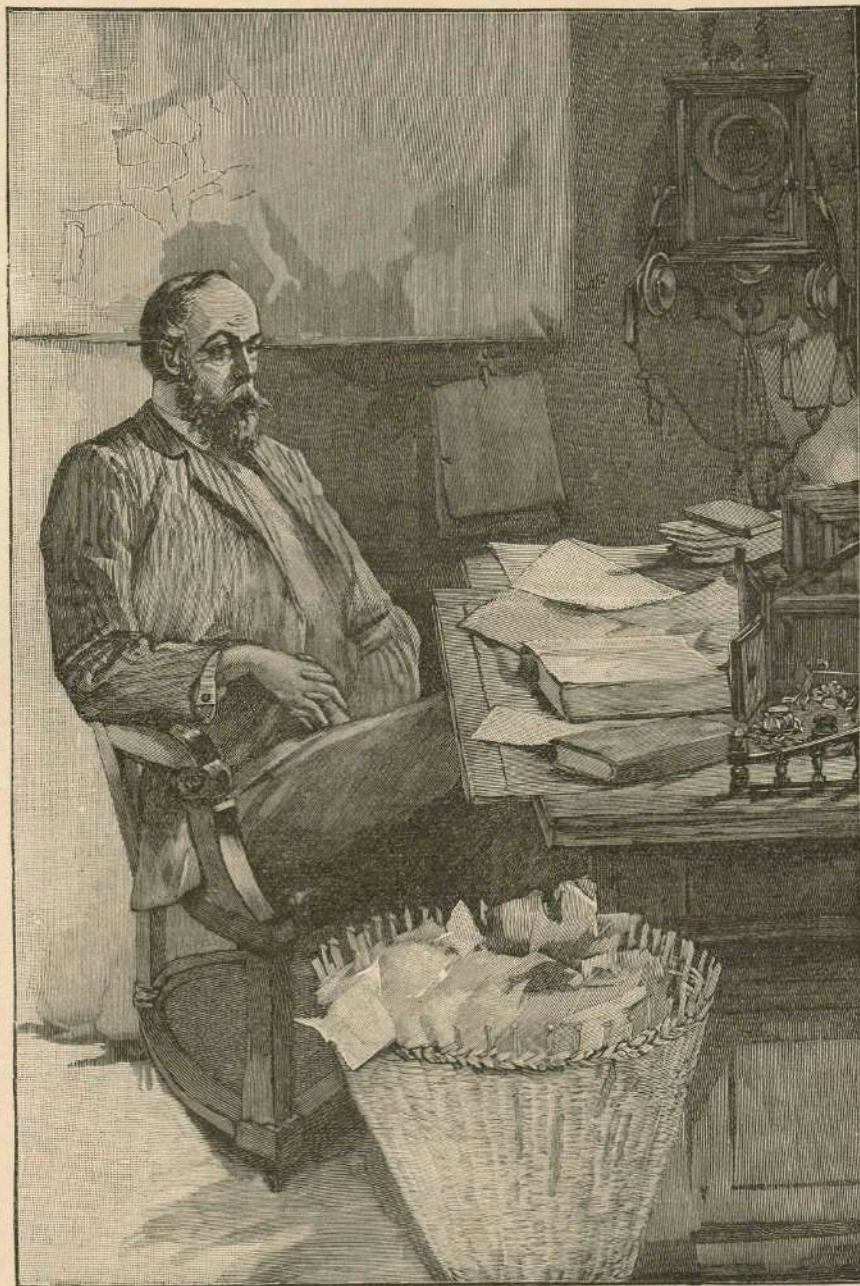
Sprevod je na cesti, kjer je vrišč in hrušč — — —

Hitro se pomika ob zidu proti pokopališču. Noben zvon ne zvoni, le stari duhovnik moli poluglasno iz črne knjižice:

stražnik in maha voznikom, naj obstanejo in se umaknejo. Ljudstvo postaja in se obrača na sredo ceste, tako da sta kmalu oba pristranska tlaka polna gledavcev. Veže hiš se polnijo, okna se odpirajo.

Zdaj prikoraka počasi črno opravljen mož z oglatim pokrivalom, obrobljenim s srebrnimi trakovi, na ramenih so velike srebrne porte. Črez život ima od ene rame do druge

straneh pa dva slična moža, držeč v rokah konec črnega pajčolana, ki je pritrjen na vrhu križa. Za temi se vrsté istotako opravljeni nositelji dragocenih, dehtečih vencev s črnimi

Uredniške skrbi.

pazduhe črn pajčolan. V roki, katera tiči v snežnobeli rokavici, drži po strani debelo gorečo svečo. Za njim stopa istotako napravljen mož z velikim črnim križem, njemu ob

trakovi in zlatimi napisi. Za tem se pelje počasi črna kočija, na katere visokem kozlu sedi kočijaž z na stran obrnjenim, čudnim pokrivalom, ves črn, in bele rokavice na

rokah. Crna konja stopata korakoma. Kočija vozi duhovščino.

Za kočijo vlečejo štirje krasni vranci mrtvaški voz. Prešerno stresajo visoko, črno perje na glavi. Voz je ves črn, le umetno izrezani kerubi, na katerih sloni umetna streha s bliščečim križem na vrhu, so pozlačeni. Vse strani voza so zakrite z venci, v katerih je povitih vse polno kamelij in vrtnic, dasi je prosinec —; skozi cvetje pa se blešči srebrna krsta z zlatim križem. Počasi vlečejo iskri vranci — — —

Za mrtvaškim vozom stopa od temena do petá črno opravljena dama; obraz je skrit za gostim, črnim pajčolanom, in nežna ročica v črnih rokavicah tišči belo ruto pred obraz. Naslonjena je na blestečega, mladega častnika, ki ima na rokavu črn, žalen trak in gleda nepremično pred-se. Za njima stopajo

črne dame in gospodje v visokih klobukih. Vse je zatopljeno v molk. Za gospodi gredó častniki, med njimi general v rudeče-progastih hlačah, strogega pogleda. Živo se pomenkujejo. Nato vidiš zopet dame, ki so ali v živahne pogovore vtopljene ali pa se ogledavajo po gledavcih. Pogovor se suče okoli obleke in šivilj, okrog plesnih venčkov in gledališča. Gospodje pa, ki še sledé, govoré o podraženju sladkorja, o licitacijah, o politiki in novih projektih — — državnih, deželnih in mestnih.

Vrsta pogrebcev je zelo dolga. Zadnji so berači in beračice, ki molijo glasno za dušo pokojnega, v nadeji, da se jim razdeli na pokopališču bogata miloščina.

„Koga peljajo?“ vpraša star gospod postrežčka na voglu.

„Dvornega svetnika N.“

Ob spominih . . .

Emeriki.

Zaprta cerkvena je tiha,
in beli samostan zaprt,
večerna sapica le diha
čez mirni samostanski vrt.

Pozdrave neme mi prinaša,
pozdrave iz mladostnih let,
spomin se v duši mi oglašá —
spomin predrag, spomin presvet.

Nosila v prsij ozki ječi
nekdan sem tihi samostan,
nosila v duši hrepeneči
ljubezen živo noč in dan . . .

A zdaj srce to hrepeneče
zaklepa vase celi svet —
in ni je več mladostne sreče,
in pokoj duše — mi je vzet . . .

Ljudmila.

Moja sreča.

Koprneče hrepenenje
je po duši moji plalo,
za nebeško, mlado srečo
v svet, v življenje me je gnalo.

Toda, svet, življenje tvoje
in pa svetna, mlada sreča,
to nasprotje, to nasprotje:
svet — in cvetna mlada sreča! . . .

Vendar si srcé jo našlo,
ki po nji si koprnelo:
srečo mlado, rajskozórno
poljublja si objelo . . .

Ne, kjer iščejo jo drugi,
sredi svetnega valovja —
v veri, v delu si jo našlo
in v ljubezni do domovja!

Leo Levič.